

Thực trạng kiến thức, thực hành về sử dụng thuốc Corticosteroid và một số yếu tố liên quan trên phụ nữ sau mãn kinh đang điều trị bệnh lý cơ xương khớp tại Bệnh viện Việt Tiệp Hải Phòng năm 2023

Nguyễn Thanh Hải^{1*}, Nguyễn Quang Đức¹

¹Trường Đại học Y Dược Hải Phòng

*Tác giả liên hệ

Nguyễn Thanh Hải
Trường Đại học Y Dược Hải Phòng
Điện thoại: 0913513654
Email: nthanhhai@hpmu.edu.vn

Thông tin bài đăng

Ngày nhận bài: 21/07/2024
Ngày phản biện: 26/07/2024
Ngày duyệt bài: 20/08/2024

TÓM TẮT

Nghiên cứu mô tả cắt ngang, với mục tiêu mô tả thực trạng kiến thức, thực hành sử dụng thuốc Corticosteroid và một số yếu tố liên quan, trên 97 phụ nữ sau mãn kinh đang điều trị bệnh lý cơ xương khớp tại Bệnh viện Việt Tiệp, Hải Phòng năm 2023. Kết quả cho thấy, 17 bệnh nhân biết về thuốc Corticosteroid (17,5%). Đa số biết tác dụng phụ của thuốc là giảm đau (82,4%). Khoảng ¾ bệnh nhân biết đường dùng của thuốc là uống và tiêm/truyền. Kênh thu nhận thông tin về thuốc chủ yếu qua nhân viên y tế (70,6%). Trong tổng số 17 người, có 10 người biết về các tác dụng phụ của thuốc. Nhìn chung, 13,4% có kiến thức kém, 4,1% có kiến thức khá và không có ai có kiến thức tốt về thuốc Corticosteroid. Về thực hành, có 45,4% có sử dụng thuốc Corticosteroid. Ba phần tư số bệnh nhân mua thuốc theo đơn của bác sĩ, 14,8% là tự mua. Có 81,8% bệnh nhân sử dụng thuốc qua đường tiêm/truyền, chỉ có 4,6% sử dụng đường bôi ngoài da. Các yếu tố liên quan có ý nghĩa thống kê đến sự sử dụng Corticosteroid bao gồm: tuổi mãn kinh, các bệnh cơ xương khớp mắc phải, nghề nghiệp và hiểu biết về Corticosteroid. Nghiên cứu nhấn mạnh mức độ kiến thức còn hạn chế của phụ nữ mãn kinh tham gia nghiên cứu, mặc dù các bệnh lý cơ xương khớp mắc phải đa số phải dùng đến Corticosteroid.

Từ khóa: Corticosteroid, phụ nữ sau mãn kinh, Hải Phòng

Current status of knowledge and practice on Corticosteroid use and some related factors in postmenopausal women being treated for musculoskeletal diseases at Viet Tiep Hospital, Hai Phong in 2023

ABSTRACT: A cross-sectional descriptive study was conducted with the aim of describing the current status of knowledge and practice of Corticosteroid use and some related factors among 97 postmenopausal women being treated for musculoskeletal diseases at the Viet Tiep Hospital, Hai Phong in 2023. The results showed that 17 patients knew about Corticosteroid drugs (17.5%). The majority knew that the side effect of the drug was pain relief (82.4%). About three-quarters of patients know the way of administration of the drug is oral and/or injection/infusion. The channel for receiving information about drugs is mainly through medical staff (70.6%). 10 of a total of 17 patients knew about the side effects of the drug. Overall,

Bản quyền © 2024 Tạp chí Khoa học sức khỏe

13.4% had poor knowledge, 4.1% had fair knowledge and no one had good knowledge about Corticosteroid drugs. In practice, 45.4% used Corticosteroid drugs. Three-quarters of patients buy medicine according to a doctor's prescription, 14.8% buy it themselves. 81.8% of patients used drugs via injection/infusion, only 4.6% used the skin way. Factors related to Corticosteroid include: menopausal age, musculoskeletal diseases of patient, occupation and knowledge about Corticosteroid drugs. The study highlights the limited knowledge of postmenopausal women participating in the study, although the majority of musculoskeletal diseases require Corticosteroid medication.

Keywords: *Corticosteroid, postmenopausal women, Hai Phong.* sử dụng corticosteroid kéo dài và không đúng cách đã làm ảnh hưởng đến sức khỏe, chất lượng cuộc sống của người bệnh (4).

ĐẶT VẤN ĐỀ

Ở phụ nữ mãn kinh, sự thiếu hụt estrogen đã làm thay đổi rất nhiều về sinh lý và sức khỏe của người phụ nữ. Trong 1 nghiên cứu ở Trung Quốc ở 9939 phụ nữ mãn kinh cho thấy rằng có ba triệu chứng phổ biến nhất ở phụ nữ mãn kinh là mất ngủ, đau cơ xương khớp và chóng mặt, trong đó tỉ lệ đau cơ xương khớp là 37,5% (1).

Trong nghiên cứu của Nguyễn Đình Phương Thảo, năm 2017, về các rối loạn chức năng ở phụ nữ mãn kinh tại thành phố Huế và hiệu quả của một số biện pháp điều trị, kết quả cho thấy: các triệu chứng ở hệ cơ xương khớp chiếm tỷ lệ cao trên 65%, trong đó đau nhức tay chân chiếm tỷ lệ cao nhất 75,1%; tiếp đến là đau lưng 68,6% và đau khớp là 65,6% (2).

Trong các thuốc được sử dụng để điều trị các bệnh lý cơ xương khớp, Corticosteroid là thuốc thường được các bác sĩ sử dụng và chỉ định bởi những lợi ích ưu việt mà nó đem lại. Corticosteroid có tác dụng cải thiện tình trạng viêm, giảm đau và ức chế miễn dịch tốt, vì những tác dụng đó mà Corticosteroid được sử dụng rộng rãi cả trong bệnh viện và ngoài bệnh viện (3).

Ở Việt Nam, tình trạng sử dụng corticosteroid ngày càng tăng, đặc biệt khi bệnh nhân có thể tự mua thuốc chứa corticosteroid tại các cửa hàng ngay cả khi không có chỉ định của bác sĩ điều trị. Kết hợp sự hiểu biết chưa đúng về tác dụng, cách sử dụng và các tác dụng phụ của thuốc thì việc

Theo nghiên cứu của Trần Thị Hiền Lĩnh năm 2022 trên đối tượng là bệnh nhân gout tại Bệnh viện Đại học Y Hà Nội cho thấy tỷ lệ sử dụng thuốc corticosteroid ở bệnh nhân gout là 62,7%; trong đó có 72,9% bệnh nhân dùng thuốc mà không có sự tư vấn của bác sĩ. Có 20,3% bệnh nhân không bao giờ tìm hiểu về thuốc và 54,1% bệnh nhân không biết về tác dụng không mong muốn của thuốc corticosteroid (5).

Do vậy việc tìm hiểu thực trạng về kiến thức cũng như thực hành và các yếu tố liên quan đến việc sử dụng thuốc Corticosteroid là cần thiết để có thể đưa ra các biện pháp cải thiện về mặt kiến thức cũng như thực hành sử dụng thuốc, nhằm hạn chế những tác dụng phụ của thuốc đến sức khỏe và chất lượng cuộc sống của người sử dụng. Nghiên cứu được tiến hành với mục tiêu: 1) Mô tả thực trạng kiến thức, thực hành sử dụng thuốc Corticosteroid phụ nữ sau mãn kinh đang điều trị bệnh lý cơ xương khớp tại Bệnh viện Việt Tiệp, Hải Phòng năm 2023; 2) Mô tả một số yếu tố liên quan đến việc sử dụng thuốc Corticosteroid ở đối tượng trên.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Đối tượng nghiên cứu

Tất cả phụ nữ sau mãn kinh đang điều trị nội trú và ngoại trú về các bệnh lý cơ xương khớp; Đồng ý tham gia vào nghiên cứu.

Tiêu chuẩn loại trừ:

- Là nhân viên y tế;
- Bệnh nhân mắc bệnh lý cơ xương khớp phối hợp với bệnh lý nội, ngoại khác phải điều trị bằng Corticosteroid;
- Có các vấn đề rối loạn tâm thần, không đủ năng lực trả lời các câu hỏi của phỏng vấn viên.

Thời gian và địa điểm nghiên cứu

- Tiến hành thu thập số liệu: từ tháng 1 đến tháng 4/2023
- Phân tích số liệu và viết báo cáo: từ tháng 5 đến tháng 8/2023.
- Nghiên cứu được tiến hành tại Khoa cơ xương khớp Bệnh viện Hữu Nghị Việt Tiệp.

Thiết kế nghiên cứu: Nghiên cứu mô tả cắt ngang.

Cỡ mẫu và phương pháp chọn mẫu nghiên cứu

Chọn mẫu theo phương pháp chọn mẫu thuận tiện: chọn tất cả phụ nữ sau mãn kinh đang điều trị nội trú và ngoại trú về các bệnh lý cơ xương khớp tại Khoa cơ xương khớp Bệnh viện Hữu Nghị Việt Tiệp. Thực tế triển khai nghiên cứu trên 97 bệnh nhân.

Công cụ và phương pháp thu thập số liệu

Công cụ thu thập thông tin: Thông tin được thu thập thông qua 03 bộ công cụ:

(1) Bộ câu hỏi dân số xã hội học thu thập các thông tin chung về đối tượng tham gia nghiên cứu: tuổi, giới, dân tộc, thu nhập bình quân hàng tháng, nghề nghiệp, trình độ học vấn, tình trạng hôn nhân, số thành viên chung sống trong gia đình hiện tại, tiền sử bệnh lý mạn tính, chiều cao và cân nặng.

(2) Bộ câu hỏi về kiến thức và thực hành về sử dụng thuốc Corticosteroid: gồm 02 phần

- Kiến thức về thuốc corticosteroid: gồm các câu hỏi khảo sát kiến thức của bệnh nhân về tác dụng của Corticosteroid, liều dùng, các hoạt chất, tác dụng phụ, các yếu tố làm tăng tác dụng phụ của thuốc.

- Thực hành sử dụng Corticosteroid: là nhóm câu hỏi gồm các câu hỏi về thực trạng sử dụng thuốc của bệnh nhân: loại bệnh điều trị,

loại thuốc sử dụng, liều dùng, thời gian sử dụng, biến chứng (Phối hợp khảo sát số y bạ hoặc bệnh án điện tử).

(3) Bộ câu hỏi về các yếu tố liên quan đến kiến thức và thực hành sử dụng thuốc Corticosteroid: Là nhóm câu hỏi dùng để đánh giá sự ảnh hưởng của các yếu tố cá nhân, gia đình, bạn bè, môi trường sống đến tới kiến thức và thực hành sử dụng Corticosteroid.

Phương pháp thu thập thông tin

Phỏng vấn viên được tập huấn trước khi triển khai thu thập số liệu. Nhóm nghiên cứu nhận giấy giới thiệu từ trường và trình lên khoa cơ xương khớp bệnh viện Hữu Nghị Việt Tiệp xin ý kiến của Khoa về việc thu thập thông tin tại Khoa và phòng khám Cơ Xương Khớp. Tiến hành phỏng vấn trực tiếp bệnh nhân, thời gian phỏng vấn cho 1 bệnh nhân là từ 15 đến 20 phút.

Tiêu chuẩn đánh giá

- Đánh giá bệnh nhân có kiến thức tốt khi tổng điểm ở phần câu hỏi về kiến thức về thuốc corticosteroid đạt > 13/26 điểm

- Đánh giá bệnh nhân có kiến thức trung bình khi tổng điểm ở phần câu hỏi về kiến thức về thuốc corticosteroid đạt (8-12)/26 điểm

- Đánh giá bệnh nhân có kiến thức kém khi tổng điểm ở phần câu hỏi về kiến thức về thuốc corticosteroid đạt < 8/26 điểm

Xử lý và phân tích số liệu

Các phiếu trả lời thu về được nhập liệu bằng phần mềm Excel 2016 và phân tích và xử lý bằng phần mềm STATA 14.0. Nghiên cứu sử dụng ba phương pháp phân tích số liệu như sau:

- Thống kê mô tả: tính toán giá trị trung bình và độ lệch chuẩn với các biến định lượng, các biến định tính được trình bày dưới dạng số lượng và tỉ lệ phần trăm.

- Thống kê suy luận: Sử dụng test khi bình phương khi so sánh 2 hay nhiều tỉ lệ, T-test khi so sánh 2 trung bình, ANOVA test khi so sánh từ 3 trung bình trở lên.

- Mô hình hồi quy: xác định các yếu tố liên quan tới kiến thức và thực hành sử dụng corticosteroid trong điều trị bệnh lý cơ xương khớp.

Mức tin cậy 95%, giá trị p được so sánh với ngưỡng ý nghĩa thống kê $\alpha = 0,05$ để xác định mức ý nghĩa thống kê của một kiểm định giả thuyết.

Đạo đức trong nghiên cứu

Nghiên cứu đã được thông qua Hội đồng Khoa học Trường Đại học Y Dược Hải Phòng theo Quyết định số 711/QĐ-YDHP và nhận

được sự đồng ý của Khoa cơ xương khớp, bệnh viện Hữu nghị Việt Tiệp. Người tham gia nghiên cứu được giải thích rõ về mục đích và ý nghĩa của nghiên cứu, và tự nguyện tham gia hoặc có quyền từ chối tham gia nghiên cứu. Mọi thông tin thu thập được trong nghiên cứu là hoàn toàn trung thực, khách quan, được bảo mật tuyệt đối và chỉ sử dụng cho mục đích nghiên cứu.

KẾT QUẢ

Thực trạng kiến thức, thực hành sử dụng thuốc Corticosteroid của phụ nữ sau mãn kinh đang điều trị bệnh lý cơ xương khớp tại Bệnh viện Hữu nghị Việt Tiệp

Bảng 1. Đặc điểm chung của đối tượng nghiên cứu

	Các đặc điểm chung	Số lượng	Tỉ lệ (%)
Nhóm tuổi	40-50	7	7,2
	51-60	29	29,9
	61-65	21	21,6
	66-75	35	36,1
	>75	5	5,2
Nghề nghiệp	Nông dân	51	52,6
	Công nhân	25	25,8
	Nhân viên văn phòng	8	8,2
	Khác	13	13,4
Trình độ học vấn	Mù chữ	3	1,3
	Tiểu học	20	5,1
	Trung học cơ sở	48	8,1
	Trung học phổ thông	17	15
Các loại bệnh cơ xương khớp của bệnh nhân	Đại học, Cao đẳng	9	69,3
	Viêm khớp	28	28,8
	Tràn dịch khớp	23	23,7
	Thoái hóa khớp	35	36,1
	Loãng xương	11	11,3
	Thoát vị đĩa đệm	17	17,5
	Tổng số	97	100

Trong số 97 phụ nữ mãn kinh tham gia nghiên cứu, nhóm tuổi 66-75 chiếm tỉ lệ cao nhất (36,1%). Quá nửa bệnh nhân là nông dân (52,6%). Tỉ lệ có trình độ học vấn cao nhất là đại học, cao đẳng chiếm 69,3%. Tỉ lệ mắc bệnh thoái hóa khớp là cao nhất (36,1%), thấp nhất là loãng xương chiếm tỉ lệ 11,3%.

Bảng 2. Thực trạng kiến thức sử dụng thuốc Corticosteroid của phụ nữ sau mãn kinh

Đặc điểm về kiến thức	Số lượng	Tỉ lệ (%)
Biết về thuốc Corticosteroid		
Biết	17	17,5
Không biết	80	82,5
Biết về các tác dụng của Corticosteroid		
Giảm đau	14	82,4
Chống viêm	9	53,0
Ức chế miễn dịch	1	5,9
Biết về các đường dùng của Corticosteroid		
Uống	12	70,6
Tiêm/truyền	13	76,5
Bôi qua da	1	5,8
Khí dung	1	5,8
Kênh thông tin thu nhận kiến thức về Corticosteroid		
Nhân viên y tế (NVYT)	12	70,6
Internet	2	11,8
Sách, báo, tạp chí ...	1	5,9
Người bán thuốc	2	11,8
Bệnh nhân khác	0	0
Tờ hướng dẫn sử dụng	2	11,8
Biết về các tác dụng phụ của Corticosteroid		
Biết có tác dụng phụ	10	58,8
Loét dạ dày – tá tràng	7	41,2
Suy thượng thận do thuốc	6	35,3
Tăng cân	4	23,5
Tăng huyết áp	1	5,9
Đái tháo đường	1	5,9
Khác (Loãng xương, giữ nước)	2	11,8
Không biết có tác dụng phụ	7	41,2
Phân loại kiến thức chung về sử dụng Corticosteroid		
Tốt	0	0
Khá	4	4,1
Kém	13	13,4
Không có kiến thức	80	82,5

Có 17/97 bệnh nhân biết về thuốc Corticosteroid, chiếm tỉ lệ 17,5%. Đa số biết tác dụng phụ của thuốc là giảm đau (82,4%). Khoảng ¾ bệnh nhân biết đường dùng của thuốc là uống và tiêm/truyền. Kênh thông tin thu nhận thông tin về thuốc chủ yếu qua nhân viên y tế (70,6%). Trong tổng số 17 người, có 10 người biết về các tác dụng phụ của thuốc. Nhìn chung, 13,4% có kiến thức kém, 4,1% có kiến thức khá và không có ai có kiến thức tốt về thuốc Corticosteroid.

Bảng 3. *Thực trạng sử dụng thuốc Corticosteroid của phụ nữ sau mãn kinh*

Đặc điểm về sử dụng thuốc Corticosteroid	Số lượng	Tỉ lệ (%)
Tỉ lệ sử dụng thuốc Corticosteroid (n=97)		
Có sử dụng	44	45,4
Không sử dụng	53	54,6
Các hoạt chất Corticosteroid bệnh nhân sử dụng (n=44)		
Methyprednisolon	10	20,5
Hydrocortisol	4	9,1
Prednisolon	2	4,5
Hoạt chất khác	28	63,6
Đặc điểm mua thuốc (n=44)		
Theo đơn bác sĩ	40	74,1
Theo đơn dược sĩ	3	5,6
Tự mua	8	14,8
Khác	3	5,6
Đường sử dụng thuốc Corticosteroid (n=44)		
Uống	33	75,0
Tiêm/truyền	36	81,8
Bôi ngoài da	2	4,6
Sự chủ động tìm hiểu về thuốc Corticosteroid (n=44)		
Có chủ động	4	23,5
Không chủ động	13	76,5

Về thực hành, có 45,4% có sử dụng thuốc Corticosteroid. Ba phần tư số bệnh nhân mua thuốc theo đơn của bác sĩ, 14,8% là tự mua. Có 81,8% bệnh nhân sử dụng thuốc qua đường tiêm/truyền, chỉ có 4,6% sử dụng đường bôi ngoài da. Ngoài ra, 76,5% không có sự chủ động tìm hiểu về thuốc Corticosteroid.

Bảng 4. *Phân bố đường dùng và hoạt chất dùng theo bệnh lý cơ xương khớp của bệnh nhân*

Đặc điểm đường dùng và hoạt chất thuốc	Bệnh lý cơ xương khớp				
	Loãng xương	Viêm khớp	Thoái hóa khớp	Tràn dịch khớp	Thoát vị đĩa đệm
Đường dùng					
Uống	2 (40)	16 (64)	8 (42,1)	9 (39,1)	2 (33,3)
Tiêm/truyền	2 (40)	9 (36)	11 (57,9)	13 (56,5)	4 (66,7)
Bôi ngoài da	1 (20)	0	0	1 (4,4)	0
Các hoạt chất dùng					
Methyprednisolon	1 (8,3)	6 (50)	2 (16,7)	3 (25)	0
Hydrocortisol	0	2 (40)	2 (40)	1 (20)	0
Prednisolon	0	1 (33,3)	1 (33,3)	1 (33,3)	0
Hoạt chất khác	2 (5,7)	11 (31,4)	9 (25,7)	9 (25,7)	4 (11,4)

Phân bố theo bệnh lý cơ xương khớp của bệnh nhân, đường uống được sử dụng nhiều nhất cho viêm khớp (64%), đường tiêm truyền được sử dụng nhiều nhất cho thoát vị đĩa đệm (66,7%), tiếp đó là thoái hóa khớp và tràn dịch màng khớp. Hoạt chất Methylprednisolon được sử dụng

hiều nhất cho viêm khớp, hydrocortisol và Prednisolon được sử dụng cho viêm khớp, thoái hóa khớp và tràn dịch khớp.

Bảng 5. Kết quả phân tích đơn biến một số yếu tố liên quan đến sử dụng thuốc Corticosteroid

Biến số	Sử dụng thuốc Corticosteroid				p	OR 95%CI
	Chưa từng		Đã từng			
	SL	%	SL	%		
Nhóm tuổi						
40-50	4	50	4	50	0,943	
51-60	14	48,28	15	51,72		
61-65	11	55	9	45		
66-75	18	52,94	16	47,06		
>75	4	66,67	2	33,33		
Tuổi mãn kinh						
40-50	39	65	21	35	0,006	
51-60	10	30,3	23	69,7		
Trên 60	2	50	2	50		
Các bệnh cơ xương khớp của bệnh nhân						
Viêm khớp	5	71,43	2	28,57	0,006	
Tràn dịch khớp	20	66,67	10	33,33		
Thoái hóa khớp	13	72,22	5	27,78		
Loãng xương	6	26,09	17	73,91		
Thoát vị đĩa đệm	7	36,84	12	63,16		
Trình độ học vấn						
CD-ĐH	5	55,56	4	44,44	0,301	
THPT	6	35,29	11	64,71		
THCS	24	50	24	50		
Tiểu học	14	70	6	30		
Mù chữ	2	66,67	1	33,33		
Nghề nghiệp						
Công nhân	10	38,46	16	61,54	0,049	
Nông dân	31	60,78	20	39,22		
NVVP	6	75	2	25		
Khác	3	27,27	8	72,73		
Khu vực sống						
Nông thôn	30	55,56	24	44,44	0,5104	1,31 [0,54 – 3,16]
Thành thị	21	48,84	22	51,16		
Hiểu biết về Corticosteroid						
Không	46	57,5	34	42,5	0,0352	3,25 [0,94 – 12,76]
Có	5	29,41	12	70,59		
Thường xuyên đi khám ở bệnh viện						
Không thường xuyên	35	55,6	28	44,4	0,347	1,5 [0,59 – 3,82]
Thường xuyên	15	45,5	18	54,5		

Các yếu tố liên quan đến sự sử dụng thuốc Corticosteroid qua phân tích đơn biến bao gồm: tuổi mãn kinh, các bệnh cơ xương khớp bệnh nhân mắc phải, nghề nghiệp và hiểu biết về thuốc Corticosteroid; với $p < 0,05$.

BÀN LUẬN

Thực trạng kiến thức và sử dụng thuốc Corticosteroid

Corticosteroid là thuốc giúp cải thiện tình trạng viêm, giảm đau nhanh và mạnh nên tình trạng lạm dụng nhóm thuốc này khá phổ biến ở trên thế giới và tại Việt Nam (6). Hơn nữa, Việt Nam bệnh nhân có thể tự ý mua thuốc có chứa corticosteroid dễ dàng tại các hiệu thuốc dẫn đến tỷ lệ gặp các tác dụng không mong muốn sau khi sử dụng corticosteroid khá cao, ảnh hưởng đến chất lượng cuộc sống làm tăng gánh nặng về y tế cho người bệnh và gia đình người bệnh. Nghiên cứu này tiến hành trên 97 bệnh nhân có bệnh về cơ xương khớp, trong đó tỷ lệ bệnh nhân sử dụng thuốc corticosteroid là khá cao chiếm 48%, trong các thuốc corticosteroid được sử dụng thì Methylprednisolon (Medrol) là được sử dụng nhiều nhất chiếm 59%, Hydrocortisone chiếm 23%, tiếp đến là Prednisolon chiếm 10%, còn lại có 9% các loại hoạt chất khác được sử dụng. Kết quả nghiên cứu của nhóm chúng tôi có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với với kết quả nghiên cứu của tác giả Trần Thị Hiền Linh (2022) với 59 bệnh nhân gút điều trị nội trú tại khoa Nội tổng hợp và điều trị ngoại trú tại khoa Khám bệnh Bệnh viện Đại học Y Hà Nội có 62,7% bệnh nhân sử dụng corticosteroid, trong các thuốc bệnh nhân sử dụng thì Methylprednisolon chiếm 86,5%; Dexamethasone chiếm 10,8%; Hydrocortisone chiếm 2,7% và không có ai dùng Prednisolon (5).

Trong nhóm bệnh nhân sử dụng thuốc corticosteroid, tỷ lệ bệnh nhân sử dụng thuốc bác sĩ chỉ định là khá cao chiếm 74,07% và chỉ có 25,93% bệnh nhân sử dụng không theo chỉ định của bác sĩ. Kết quả này không tương đồng với nghiên cứu của tác giả Trần Thị

Hiền Linh (2022) trên 59 bệnh nhân gút điều trị nội trú tại khoa Nội tổng hợp và điều trị ngoại trú tại khoa Khám bệnh Bệnh viện Đại học Y Hà Nội, có 27,1% bệnh nhân sử dụng thuốc do bác sĩ chỉ định và 72,9% bệnh nhân sử dụng thuốc không theo chỉ định của bác sĩ (5). Qua đó cho thấy tình trạng sử dụng thuốc của bệnh nhân theo chỉ định của bác sĩ khá cao ở nhóm phụ nữ mãn kinh.

Trong nghiên cứu, các bệnh nhân có ý thức tìm hiểu về thuốc điều trị là rất khác nhau. Trong tổng số bệnh nhân biết đến corticosteroid có 82,4% bệnh nhân có kiến thức về tác dụng giảm đau; tác dụng chống viêm là 53% và tác dụng ức chế miễn dịch là 5,9%. Tỷ lệ bệnh nhân biết corticosteroid dùng theo đường uống là 70,6%; đường tiêm truyền là 76,5%; đường bôi qua da và đường khí dung đều là 5,9%. Tỷ lệ bệnh nhân biết về tác dụng phụ của corticosteroid là 58,8% và không biết là 41,2%. Tóm lại, phần lớn bệnh nhân có kiến thức về tác dụng của thuốc corticosteroid khi đã biết đến Corticosteroid.

Trong tổng số 17 người biết về thuốc corticosteroid, tỷ lệ bệnh nhân biết về thuốc qua nhân viên y tế là 70,6%; qua internet, qua người bán thuốc và tờ hướng dẫn sử dụng đều là 11,8%; qua sách báo và nguồn khác đều là 5,9%. Có thể thấy rằng thông tin từ người bán thuốc vẫn còn khá khiêm tốn, đây vẫn là một thực trạng cần được cải thiện ở các hiệu thuốc ở Việt Nam hiện nay, nhằm nâng cao vai trò của dược sĩ và nhân viên bán và tư vấn thuốc trực tiếp cho người bệnh.

Trong số 97 người tham gia nghiên cứu thì có 80 người không có kiến thức chiếm 82,5%, 17 người có kiến thức chiếm 17,5%. Trong đó, người có kiến thức tốt 0%, người có kiến thức khá 4,1%, kiến thức kém 13,4%. Kết quả này phản ánh một tỉ lệ rất khiêm tốn phụ nữ

mãn kinh có kiến thức về thuốc Corticosteroid. Đây cũng là thực trạng chung về kiến thức với những thuốc thường sử dụng ở Việt Nam.

Một số yếu tố liên quan đến sử dụng thuốc Corticosteroid

Nghiên cứu cho thấy, tuổi mãn kinh có ảnh hưởng đến việc sử dụng thuốc Corticosteroid, sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p=0,006<0,05$. Trong đó nhóm tuổi mãn kinh từ 51-60 tuổi có số bệnh nhân dùng Corticosteroid nhiều nhất là 23 người chiếm tỉ lệ 69,7%. Vì đa số bệnh nhân bắt đầu mãn kinh ở độ tuổi này và bắt đầu có sự sụt giảm nồng độ hormone estrogen đột ngột gây ra các bệnh lý cơ xương khớp (7,8).

Nghiên cứu còn chỉ ra rằng, chẩn đoán bệnh có ảnh hưởng đến việc sử dụng thuốc Corticosteroid, sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p=0,006<0,05$. Trong đó nhóm bệnh nhân viêm khớp có số bệnh nhân dùng Corticosteroid nhiều nhất là 17 người chiếm tỉ lệ 73,91%. Vì bệnh viêm khớp hay gặp trên lâm sàng và gây đau nhiều khiến bệnh nhân lạm dụng Corticosteroid.

Kết quả khác cũng cho thấy, nghề nghiệp có ảnh hưởng đến việc sử dụng thuốc Corticosteroid, sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p=0,049<0,05$. Trong đó nhóm nông dân có số bệnh nhân dùng Corticosteroid nhiều nhất là 20 người chiếm tỉ lệ 39,22%. Vì nông dân lao động chân tay nặng nhọc hơn do vậy tỉ lệ bệnh nhân mắc các bệnh cơ xương khớp nhiều hơn và sử dụng nhiều Corticosteroid hơn các nhóm nghề nghiệp khác.

Cuối cùng, sự hiểu biết về Corticosteroid có ảnh hưởng đến việc sử dụng thuốc Corticosteroid, sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p=0,0352<0,05$. Trong đó nhóm bệnh nhân có sự hiểu biết về thuốc dùng Corticosteroid nhiều nhất là 12 người chiếm tỉ lệ 70,59%. Vì một số bệnh nhân đã có ý

thức tìm hiểu về thuốc mà mình cần dùng để điều trị bệnh trước khi sử dụng (9).

Hạn chế của nghiên cứu

Nghiên cứu này sử dụng phương pháp chọn mẫu thuận tiện tại khoa cơ xương khớp của một bệnh viện, trên một địa điểm đơn thuần, không có sự phân bố đồng đều về khu vực địa lý và kinh tế, do đó không thể đại diện hết cho các bệnh nhân mạn tính đang điều trị bệnh lý cơ xương khớp cho cả Hải Phòng. Từ đó kết quả đưa ra chưa đủ mạnh để ngoại suy kết quả sang quần thể nghiên cứu. Các đánh giá yếu tố liên quan chỉ sử dụng phân tích đơn biến nên giá trị khoa học không được cao. Ngoài ra, về thiết kế mô tả cắt ngang, không đánh giá được các mối quan hệ nhân quả, mà chỉ dừng lại ở việc hình thành các giả thuyết, tạo tiền đề cho các nghiên cứu sâu hơn trong tương lai.

KẾT LUẬN

Nghiên cứu nhấn mạnh mức độ kiến thức còn hạn chế của phụ nữ mãn kinh tham gia nghiên cứu, mặc dù các bệnh lý cơ xương khớp mắc phải đa số phải dùng đến thuốc Corticosteroid. Từ đó có thể ảnh hưởng đến việc sử dụng đúng đắn thuốc và các tác dụng phụ mắc phải khi lạm dụng. Cần có những nghiên cứu sâu hơn trong tương lai nhằm mục đích xác định chính xác các yếu tố ảnh hưởng đến kiến thức cũng như sử dụng thuốc Corticosteroid.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Yang D, Haines CJ, Pan P, Zhang Q, Sun Y, Hong S, et al. Menopausal symptoms in mid-life women in southern China. *Climacteric*. 2008 Aug;11(4):329–36.
2. Nguyễn Đình Phương Thảo. Nghiên cứu các rối loạn chức năng ở phụ nữ mãn kinh tại thành phố Huế và hiệu quả của một số biện pháp điều trị. [Huế]: Trường Đại học Y Dược - Đại học Huế; 2017.
3. Stone S, Malanga GA, Capella T. Corticosteroids: Review of the History, the Effectiveness, and Adverse Effects in the

Treatment of Joint Pain. Pain Physician. 2021 Jan;24(S1):S233–46.

4. Vinmec International Hospital [Internet]. [cited 2025 Feb 8]. Tác hại khi sử dụng corticoid uống kéo dài. Available from: <https://www.vinmec.com/vie/bai-viet/tac-hai-khi-su-dung-corticoid-uong-keo-dai-vi>

5. Trần Thị Hiền Linh, Đỗ Thị Huyền Trang, Mai Minh Thường, Phạm Hoài Thu. Thực trạng kiến thức và sử dụng thuốc corticosteroid ở bệnh nhân gút tại Bệnh viện Đại học Y Hà Nội. VMJ. 2022 Sep 23;518(1):78–82.

6. Bộ Y tế. Cảnh báo tình trạng lạm dụng corticoid - Chương trình mục tiêu quốc gia - Cổng thông tin Bộ Y tế [Internet]. [cited 2025 Feb 8]. Available from: https://moh.gov.vn/chuong-trinh-muc-tieu-quoc-gia/-/asset_publisher/7ng11fEWgASC/content/canh-bao-tinh-trang-lam-dung-corticoid

7. Watt FE. Impact of menopause and ageing on joints. Maturitas. 2019 Jun 1;124:126.

8. Lu C bo, Liu P fei, Zhou Y sheng, Meng F cheng, Qiao T yun, Yang X jiang, et al. Musculoskeletal Pain during the Menopausal Transition: A Systematic Review and Meta-Analysis. Neural Plasticity. 2020;2020(1):8842110.

9. Chhabra N, Sachdev D, Shukla AK. Knowledge, attitude and practice regarding topical steroids in dermatology outpatients: A cross-sectional study from a tertiary care hospital in Raipur, Chhattisgarh. Indian J Dermatol Venereol Leprol. 2021 Apr 30;87(3):429–32.